

Laczkó Mária

Írás, olvasás és kommunikáció a változó világban – új kihívások az oktatásban

2015. május 22. és 24. között hatodik alkalommal rendeztek nemzetközi konferenciát a változó világunkban egyre fontosabb szerephez jutó és az oktatást egyre újabb kihívások elé állító írástudást, olvasási és kommunikációs ismereteket a középpontba állítva *Literacy in a changing world: new challenges in education* címmel (1). A konferenciát, amelynek helyszíne ezúttal a görögországi Réthimnonban lévő Krétai Egyetem kampusza volt, az óvodapedagógiai tanszék oktatói és kutatói szervezték.

A háromnapos tanácskozáson 118 előadás hangzott el a párhuzamos szekciókban, emellett a résztvevők egy nyitó és egy záró plenáris előadást, valamint a második napon négy plenáris előadást is meghallgathattak. A konferencia nyelve angol és görög volt, a plenáris előadások angolul zajlottak, ám a párhuzamos szekció-előadások között meglehetősen sok volt a görög nyelvű. Az angol nyelvű előadások száma 24 volt. Ebből következően a résztvevők is zömében görögök voltak, többségükben a helyi vagy az iráklioni egyetemről. Az angolul előadást tartók között volt amerikai, német, belga, japán, litván, bolgár, angol, török, kanadai és olasz előadó is. Magyarországot hárman képviselték.

A megnyitó beszédek sorát a konferencia egyik főszervezője, Eufimia Tafa, a helyi egyetem pedagógiai karának oktatója kezdte. Beszédében hangsúlyozta, hogy a konferencia megrendezésének fő oka az, hogy ebben a nagyon gyorsan változó világban újra kell definiálni az irodalom és az olvasás fogalmát, át kell gondolni, mit jelentenek a grammatikai vagy a szintaktikai ismeretek napjaink mindennapi kommunikációjában, illetve mit az írott szövegekben, továbbá a pedagógusoknak meg kell találniuk a legjobb tanítási módszert és a tananyagot is, mindez manapság igazi kihívás. A konferencia célja éppen ezért az, hogy a közösen gondolkodó szakemberek – kutatók, pedagógusok, oktatásirányítók – együtt keressenek és adjanak választ a napjaink oktatásával kapcsolatosan felmerülő kérdésekre az oktatás interkulturális megközelítésével vagy az új technológiák használatával kapcsolatos témakörökben. A beszédek sorát a görög (nemzeti) olvasástársaság képviselője folytatta, majd az Európai Olvasástársaság elnöke szólalt fel. Utóbbi rámutatott arra, hogy a társaság korábbi nevében – *International Reading Association* – a *reading* szó megváltozott, és a társaság jelenlegi neve: *International Literacy Association*. A *literacy* ugyanis pontosabban tükrözi azt a funkciót, amelyet a társaság betölt, illetve amelyet a megváltozott körülmények között napjainkban hivatott betölteni. Azt is kiemelte, hogy a világon jelenleg is nagyon sok ember van, aki nem tud olvasni, ezért széles körű összefogásra, az iskolák, a kormányok, a civil közösségek és az üzleti szféra szoros együttműködésére van szükség ahhoz, hogy a helyzet javuljon.

A konferencia második napján volt a legszűfoltabb program. A szekció-előadások ekkor reggel 9 órakor kezdődtek, majd délelőtt még két plenáris előadásra is sor került, majd déltől újabb szekció-előadásokat hallgathattak az érdeklődők. A délutáni programban a szekció-előadások után következett ismét két plenáris előadás, végül ismét szekció-előadások zárták a napot. Ezen a napon a délelőtti és a délutáni kávészünet idejében szervezték meg a poszterbemutatókat is. A konferencia zárónapja, a vasárnap ugyancsak a szekció-előadásaival indult, majd a későbbi plenáris előadást ismét egyblokknyi szekció-előadás követte, majd ezután következett a konferencia zárása.

A legfontosabb szekciók a következő témák köré szerveződtek, mintegy rámutatva azokra a közös problémákra, amelyek megoldásra várnak napjaink olvasás-, írás- és irodalomtanításában: irodalom és oktatás; irodalom és társadalom – kultúrák sokfélesége az irodalomban és az oktatásban; új technológiák az oktatásban;

olvasás otthon – olvasás és új technológiák; irodalom és tanárképzés; az irodalom és az idegen nyelvű irodalom a tanári gyakorlatban és az oktatásban; irodalom és idegennyelv-tanulás; az irodalom szerepe a korai oktatásban és fejlesztésben; az olvasóvá nevelés kérdései. Ahogy a szekciók témái is mutatják, a legfontosabb kérdést napjainkban az oktatásban az jelenti, hogy a digitális technológiák fejlődésével miként lehet eredményesen és hatékonyan tanítani az olvasást, miként és hogyan lehet megszerettetni a felnövekvő, úgynevezett digitális nemzedékkal, és hogyan lehet könyveket szerető és tanulni könyvből is szerető és tudó fiatalokká, felnőttekké nevelni ezt a generációt.

Az első plenáris előadás témája kiválóan illeszkedett a konferencia programjába. Vassilios Fthenakis, a bolzanói szabadegyetem tanára kiemelte, hogy napjainkban az olvasás hanyatlóban van, és ahhoz, hogy változást érvünk el, a kezdetektől megfelelő rangra kell emelni, ehhez pedig a nyelvi és a kommunikatív kompetenciák fejlesztését a kezdetektől célként kell kitűzni. Előadása elméleti részében rámutatott a pszichológia és az oktatás kapcsolatára, beleértve a pszichológia és a nyelvi fejlődés összefüggéseit, és kitért mindenek a pedagógiai konzekvenciáira is. Kiemelte, hogy a pedagógia napjainkban sem hagyhatja figyelmen kívül a kognitív fejlődést és az ezzel kapcsolatos kísérletek eredményeit, ezt személy szerint is fontosnak tartom, hiszen a magyar pedagógiában is ez jelenti az egyik gondot. Azt is hangsúlyozta, hogy meg kell felelni a posztmodern társadalomban (a szót mostani társadalmunkra használta) megjelenő kihívásoknak, és ez az oktatás át- vagy újraértelmezésével jár együtt. Nézete szerint napjaink oktatáspolitikájában a szociokulturális környezetnek hangsúlyos szerepet kell kapnia, ám ennek nem az egyéni, hanem sokkal inkább a közösségi tudás fejlesztéséhez kell hozzájárulnia. A tanulás a professzor értelmezése alapján az alábbi kompetenciák jó szintű meglétét jelenti: a különböző szociális problémák megoldásában történő aktív részvétel, a különböző szociokulturális háttérrel rendelkezők speciális szociális problémáinak a megoldására való magas szintű képesség, a kommunikáció és az együttműködés jó szintű képessége a különböző kultúrákban, a problémamegoldás és a megfelelő döntési képesség a különböző szituációkban; végső soron az egyén és a szociális környezet részvétele a szociális tevékenységekben. Ezért szükséges a tanítási-tanulási folyamat és az olvasás újraértelmezése, mindezek szociokulturális és kultúrtörténeti szempontú megközelítése. Ebben a megközelítésben az oktatás lényege az, hogy fejlessze a diákok szociális interakcióra való képességét, és az irodalmi-nyelvi képesség fejlesztését ehhez a célhoz rendelje már a nyelvfejlődés kezdeti stádiumától.

A szombat délelőtti egyik plenáris előadás William H. Teale tolmácsolásában hangzott el. Témája érdekes és időszerű volt, hiszen az előadó arra kereste a választ, hogy a digitális technológia alkalmas-e, és mennyiben alkalmas az olvasás, valamint az írás megtanítására, elsajátítására. A kérdéskört 4–9 éves angol gyermekek olvasástanításával kapcsolatos vizsgálatok eredményei alapján tárgyalta, rámutatva arra, hogy a digitális technika miként teszi lehetővé az olvasás alapját jelentő fonológiai tudatosság vagy a szófelismerés, illetve az olvasás folyékonyságának a fejlesztését. Elemezte azt is, hogy a számítógép és a tabletek használata hogyan hat az ilyen korú gyermekek írásának az alakulására. A délutáni plenáris előadások egyikének témája igen fontos és hasznos volt, hiszen az ausztrál előadó, Taffy Raphael azt mutatta be, hogy az osztálytermi kérdés-válasz kapcsolatok struktúrája és logikája miként fejleszti a tanulók gondolkodási képességét, és miként használhatók a tanítási-tanulási folyamatban az elsajátítás eszközeként.

A zárónapon a plenáris előadást Junko Yokota (National Louis University, USA) tartotta. Már a cím is ígéretesnek tűnt: Digital picture books for children: features that differ from print and why they matter (Digitális képeskönyvek gyerekeknek: a nyomtatottól eltérő sajátosságaik és jelentőségük). Az előadó felhívta a figyelmet arra, hogy a kezdeti szóbeli történetek mesélését a nyomtatott könyv időszeke váltotta fel, és ezek alapvetően azért különböznek egymástól, mert míg a szóbeli történetmesélésben a tradíció és a szerkezet meghatározó, addig a nyomtatott könyvekben jól előre jelezhetőek a történetek. Kutatások mutatnak rá arra, hogy mindezen változás miként jelenik meg a gyermekek reakcióiban, azaz miként reagálnak a szóbeli történetekre, és miként a nyomtatott könyvek történeteire, milyen eszközöket használnak a megértés folyamatában. A mai digitális

világ újabb változást hozott, hiszen mind az otthoni környezet, mind az iskolai környezet bővelkedik a digitális könyvekben. Ezért merült fel vizsgálendő célként az, hogy a digitális technikával készült könyvekben mi az, ami segíti vagy éppen gátolja a gyermekek megértési folyamatát. Az előadás azt is elemezte, hogy milyen szerepe van vagy lehet például a digitális könyvek hang- vagy mozgásos elemeinek e könyvek történeteinek a megértésében, vagyis azt a fajta kutatást igyekezett prezentálni, amelynek lényege, hogy a digitális nemzedék másfajta technikákat alkalmaz a szövegértésben.

A szekció-előadások között hallottunk beszámolót arról, hogyan lehetne, kellene az olvasást fejleszteni ahhoz, hogy az valóban a diákok tudásának az eszközévé váljon. Néhány előadás témája a korai olvasóvá neveléssel kapcsolatos nemzeti programokról (például egy török programról, egy angol kutatásról, de a magyar előadás egyike is e témában keletkezett) szólt. Az előadások témái között szerepelt a hatékony olvasóvá nevelés és a szülők irodalmi tájékozottsága közötti összefüggések vizsgálata, az olvasás oktatáspolitikai vetülete, illetve a különböző oktatási módszerek, amelyeknek célja az olvasás, az irodalomtanítás hatékonyságának a növelése.

A háromnapos tanácskozás mindenképpen hasznos volt a résztvevők számára, egyrészt azért, mert olyan kutatásokkal találkozhattak, amelyek mai digitális világunk oktatáspolitikájában is irányadóak; másrészt azért, mert konkrét gyakorlati, metodológiai kérdések is szóba kerültek, és a rájuk adott válaszok a mindennapi oktató-nevelő munkában alkalmazhatók. Az sem elhanyagolható – ami a nemzetközi tanácskozásoknak szintén hozadéka –, hogy személyes kapcsolatokat is szerezhettünk, amelyeket később kutatási és/vagy oktatási együttműködésre lehet felhasználni.

Irodalom

(1) 6th International Conference on Literacy: *Literacy in a changing world: new challenges in education*. <http://synedrio-gram2015.edc.uoc.gr/index.php/en/> (2015. szeptember 1.)

Laczkó, Mária: Writing, reading, and communication in the changing world – new challenges in education

Az írás szerzőjéről

Laczkó Mária
Kaposvári Egyetem, Kaposvár, Magyarország
mlaczko[kukac]freemail.hu